ECLI:LV:AT:2020:0825.C31338214.7.S
Lieta Nr. C31338214, SKC-277/2020
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

S P R I E D U M S

Rīgā 2020. gada 25. augustā

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Kaspars Balodis,
senatore Anda Briede,
senatore Mārīte Zāģere

izskatīja rakstveida procesā „NOVATELL TRADING LTD" kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedumu civillietā „NOVATELL TRADING LTD" prasībā pret /pers. C/, /pers. D/ par parāda piedziņu, naudas piedziņu no netaisnas iedzīvošanās, piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu, un /pers. C/ pretprasībā pret „NOVATELL TRADING LTD" par aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] „NOVATELL TRADING LTD" 2014. gada 3. aprīlī cēla prasību, kura vēlāk grozīta, pret /pers. C/ un /pers. D/, lūdzot: 1) piedzīt no /pers. C/ prasītājas labā parādu 77 658,99 EUR, ko veido pamatsumma 74 007,50 EUR un procenti 3651,49 EUR; 2) piedzīt no /pers. C/ netaisni iedzīvotos naudas līdzekļus 48 628,36 EUR un likumiskos procentus 9503,57 EUR, kopā 58 131,93 EUR; 3) atzīt prasītājai tiesības vērst piedziņu uz /pers. C/ daļu laulāto kopīgajā mantā – nekustamā īpašuma /adrese/, (turpmāk arī – nekustamais īpašums) ½ domājamo daļu.

Prasības pieteikumā norādīti šādi argumenti.

[1.1] Starp prasītāju un /pers. C/ 2010. gada 9. augustā noslēgts aizdevuma līgums Nr. 290710, saskaņā ar kuru atbildētājai pa daļām pārskaitīti kopā 96 000 EUR. Pilna aizdevuma summa pārskaitīta 2011. gada 8. augustā. Par aizdevuma lietošanu līgumā paredzēts procentu maksāšanas pienākums. Atbildētāja aizdevumu ir atdevusi daļēji jeb kopā 21 992,50 EUR.

[1.2] Prasītāja, kļūdoties par piešķirtā aizdevuma summu, laikā no 2011. gada 8. augusta līdz 2012. gada 12. decembrim papildus pārskaitīja atbildētājai 48 628,36 EUR.

[1.3] /pers. C/ un /pers. D/ laulība šķirta 2014. gada 19. februārī pie notāra. Nekustamais īpašums iegādāts laulības laikā. Tādējādi aizdevuma līguma noslēgšanas laikā atbildētājai piederēja puse no nekustamā īpašuma kā viņas daļa laulāto kopīgajā mantā. Proti, māja /adrese/, celta par atbildētājai aizdotajiem naudas līdzekļiem.

Neatkarīgi no tā, ka atbildētāji, šķirot laulību, noslēguši vienošanos par laulāto mantas sadali, viņu kreditoru tiesības uz prasījumu apmierināšanu nevar tikt atņemtas.

[1.4] Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 77., 89., 91., 93., 96., 107., 110., 1415. un 1927. pantu.

[2] /pers. C/ 2016. gada 27. aprīlī cēlusi pretprasību pret „NOVATELL TRADING LTD", lūdzot atzīt par spēkā neesošu 2010. gada 9. augusta aizdevuma līgumu Nr. 290710.

Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1., 1415., 1427., 1438., 1439., 1934., 1935. un 2391. pantu, likuma „Par valsts pensijām" 37. panta otro daļu, likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. panta pirmās daļas 35. punkta a) apakšpunktu, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (redakcijā no 2009. gada 24. decembra) 1. panta 3. punktu un 8. panta ceturto un piekto daļu.

[3] Ar Jelgavas tiesas 2017. gada 20. februāra spriedumu prasība apmierināta daļēji, noraidot to daļā par piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu, pretprasība noraidīta.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar „NOVATELL TRADING LTD" un /pers. C/ apelācijas sūdzībām, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2019. gada 27. maija spriedumu prasību apmierināja daļēji, noraidot prasību daļā par piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu. Savukārt pretprasība noraidīta. No /pers. C/ „NOVATELL TRADING LTD" labā piedzīts neatmaksātais aizdevums 74 007,50 EUR, procenti 3651,49 EUR, bez jebkāda pamata iegūtā nauda 48 628,36 EUR, likumiskie procenti 9503,57 EUR, tiesas izdevumi 3523,97 EUR. Valsts ienākumos no /pers. C/ piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,62 EUR.

[5] Par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedumu prasības noraidītajā daļā kasācijas sūdzību iesniegusi prasītāja, lūdzot to šajā daļā atcelt, lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Tāpat par minēto apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas sūdzību iesniegusi /pers. C/, pārsūdzot to prasības apmierinātajā un pretprasības noraidītajā daļā.

[6] Ar Senāta senatoru kolēģijas 2020. gada 29. aprīļa rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar „NOVATELL TRADING LTD" kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedumu prasības noraidītajā daļā, t.i., par piedziņas vēršanu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu, bet atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedumu.

[7] Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedums daļā, kurā ierosināta kasācijas tiesvedība, pamatots ir šādiem argumentiem.

[7.1] Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzīstot, ka tajā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams.

Proti, 2014. gada 13. janvāra vienošanās par mantas sadali starp atbildētājiem apstiprina, ka laulāto kopdzīve nepastāv. Viņi dzīvo šķirti kopš 2009. gada un ir vienojušies, ka strīdus nekustamais īpašums paliek /pers. D/ īpašumā. Šī vienošanās ir spēkā un neviens to nav apstrīdējis.

Vienošanos par laulības šķiršanu un mantas sadali nav iemesla atkārtoti pārbaudīt. Tāpēc arī nav pamata vērtēt apstākļus, kas attiecas uz laulības dzīves iziršanas apstākļiem un mantas sadales kārtību.

Prasība celta 2014. gada 3. aprīlī, t. i., pēc atbildētāju laulības šķiršanas, tādējādi prasītāja savas kreditora tiesības pieteikusi laikā, kad laulāto likumiskās mantiskās attiecības jau bija izbeigušās (Civillikuma 109. pants). Citi pierādījumi par kreditora atgādinājumu nav iegūti. No prasības pieteikuma arī izriet, ka 2014. gada 3. aprīlī, kad celta prasība, galīgais naudas atdošanas termiņš nebija iestājies.

Atbildētāju kā laulāto likumiskās mantiskās attiecības nepastāv, jo tās ir izbeigtas atbilstoši Civillikuma 109. panta pirmās daļas 1. punktam ar laulāto vienošanos, kas ir spēkā. Tā kā atbildētāju laulība ir šķirta, nav nozīmes prasītājas norādītajiem apstākļiem par atbildētāju kopdzīves turpināšanos. Turklāt atbildētājus saista kopīga darba vieta, bērni un mazbērni, tāpēc atbildētāju komunikācija ikdienā nav izslēgta.

Nav pamatota prasītājas atsauce uz Augstākās tiesas Senāta 2009. gada 28. janvāra spriedumā lietā SKC-37/2009 izteiktajām atziņām. Minētajā lietā pastāv atšķirīgi apstākļi. Proti, parādnieka saistības radušās pirms laulības līguma noslēgšanas un pienākums atdot parādu nodibināts ar tiesas spriedumu. Augstākās tiesas Senāts arī norādījis, ka nav iespējama piespiedu piedziņa no laulātās, laulības līgums noslēgts laulības laikā un laulāto attiecības turpina pastāvēt.

Ņemot vērā piemēroto prasības nodrošinājumu, ir priekšlaicīgi secināt, ka tiesas sprieduma izpilde par kreditora prasījumu būtu neiespējama. Tas, kādi līdzekļi tiks iegūti, izpildot tiesas spriedumu piespiedu kārtā, arī nav nodibināts. Tādējādi, ievērojot Civillikuma 130. panta tvērumu, prasītājai nav pamata atsaukties uz Civillikuma 110. panta otro daļu, prasot vērst piedziņu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu kā atbildētājas mantas daļu Civillikuma 89. panta otrās daļas izpratnē.

[7.2] Ņemot vērā minēto, prasījums par piedziņas vēršanu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu kā atbildētājas daļu laulāto kopīgajā mantā Civillikuma 89. panta otrās daļas izpratnē nav pamatots.

[8] Prasītājas kasācijas sūdzībā norādīta šāda argumentācija.

[8.1] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 110. panta otro daļu, jo nav iedziļinājusies šīs tiesību normas jēgā, nevērtējot to, vai pastāv pamats piemērot trešo personu iegūto tiesību aizsardzības principu, kas ietverts šajā normā, kā arī to, vai trešās personas tiesības ir uzskatāmas par iegūtām. Laulāto kopīgās mantas dalīšana nevar ietekmēt kreditoru tiesības neatkarīgi no tā, vai dalīšana notiek, pastāvot laulībai, vienlaikus ar laulības šķiršanu vai pēc laulības izbeigšanās. Par iegūtu uzskatāms arī tāds kreditora prasījums, kuram atbilstošās saistības izpildes termiņš vai nosacījums pirms laulāto kopīgās mantas dalīšanas vēl nav iestājies, taču iestājies pēc tam.

[8.2] Pretēji tam, ko secinājusi tiesa, atgādinājuma esamība nav Civillikuma 110. panta otrās daļas piemērošanas priekšnoteikums.

[8.3] Atbilstoši Civillikuma 89. panta otrajā daļā ietvertajai prezumpcijai pieņemams, ka nekustamais īpašums abiem laulātajiem piederēja vienādās daļās. Nav pierādīts citāds sadalījums kā arī tas, ka nekustamais īpašums bijis kāda laulātā atsevišķa manta.

[8.4] Tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 96. panta otrā daļa, jo saņemtais aizdevums tika izlietots kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, proti – mājas būvniecībai.

[8.5] Pārkāpta Civilprocesa likuma 432. panta otrā daļa un 189. panta trešā daļa. Tiesai vajadzēja atbilstoši principam *jura novit curia* pašai noskaidrot, kāds ir bijis prasītājas mērķis un secināt, ka prasītāja, ceļot tiesā prasību pret /pers. C/ par parāda atdošanu un vēlāk to papildinot ar prasījumu par piedziņas vēršanu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu, vēlējusies atgūt atbildētājai izmaksātos naudas līdzekļus. Apelācijas instances tiesai spriedumā bija jānoteic, ka piedziņas neiespējamības vai daļējas piedziņas gadījumā prasītājai ir tiesības atlikušās parāda summas apmērā vērst piedziņu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu.

[9] Augstākajā tiesā 2020. gada 17. augustā saņemts /pers. D/ lūgums par tiesvedības izbeigšanu, kurā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223. panta 8. punktu, norādīts, ka prasītāja „NOVATELL TRADING LTD" ar reģistrācijas Nr. 478589 un ar adresi: Clarence Thomas building, P. O. Box 4649, Road Town, Tortola, Britu Virdžīnu salas – ir beigusi pastāvēt (svītrota no Britu Virdzīnu salu uzņēmumu reģistra) sakarā ar ikgadējās nodevas nesamaksāšanu 2016. gada 1. novembrī un tai nav tiesību pārņēmēja.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atceļams prasības noraidītajā daļā un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[11] No kasācijas sūdzības un pārsūdzētā sprieduma redzams, ka lietā pastāv strīds par to, vai uz lietas apstākļiem ir piemērojama Civillikuma 110. panta otrā daļa un attiecīgi – vai prasītājai ir tiesības vērst piedziņu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu.

Apelācijas instances tiesa uzskatīja, ka prasība daļā par piedziņas vēršanu uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu ir noraidāma šī sprieduma 7. punktā norādītos apstākļu dēļ.

Savukārt kasācijas sūdzības iesniedzēja norāda uz to, ka nav tikusi noskaidrota Civillikuma 110. panta otrās daļas jēga. Senāts šo prasītājas argumentu atzīst par pamatotu turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ.

[12] Civillikuma 110. panta otrā daļa noteic, ka laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

Lietā nav strīda, ka laulāto likumiskās mantiskās attiecības, šķirot laulību, izbeigušās ar atbildētāju 2013. gada 13. janvārī noslēgto vienošanos par mantas sadali. Laulības līgums starp laulātajiem nav bijis noslēgts, tāpēc laulības laikā starp laulātajiem pastāvēja laulāto likumiskās mantiskās attiecības.

Tiesas paustais uzskats, ka minētās vienošanās spēkā esamība izslēdz Civillikuma 110. panta otrās daļas piemērošanu, atzīstams par kļūdainu.

Vienošanās par mantas sadali spēkā neesamība vai apstrīdamība nav Civillikuma 110. panta otrās daļas piemērošanas priekšnoteikums. Attiecībā uz laulības līgumu Civillikuma 115. panta trešā daļa tieši noteic: laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu,

šīs trešās personas nesaista. Lai arī vienošanās par mantas sadali pie laulības šķiršanas nav uzskatāma par laulības līgumu, tomēr tiesisko seku ziņā tā rada līdzīgu situāciju. Proti, laulātie vienojas par kopīgās mantas sadali, tā izbeidzot laulāto likumisko mantisko attiecību režīmu.

To, ka kreditoram laulības līgums nav jāapstrīd, Senāts jau norādījis savā praksē (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. SKC-146/2014 (C04253208) 7.3.1. punktu*). Minētā atziņa ir attiecināma arī uz tādu vienošanos, kuru laulātie noslēguši, šķirot laulību.

Turklāt nav nozīmes tam, vai vienošanās ir vai nav slēgta nolūkā aprobežot trešo personu (kreditoru) tiesības (sk. *Augstākās tiesas Senāta 2009. gada 28. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-37/2009 (C04358405) 10.1 punktu; Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000, 40. un 160. lpp*).

Senāts norāda, prasība var tikt celta laulības laikā vai pēc tās šķiršanas, jo Civillikuma 110. panta otrā daļa neparedz kreditoru tiesību aprobežojumu tādā veidā, ka prasība būtu jāceļ laulības laikā. Gluži pretēji, minētā tiesību norma sevī ietver kreditoru tiesību aizsardzības principu, kas darbojas arī pēc laulības šķiršanas, neatkarīgi no kopīgās mantas dalīšanas rezultāta.

[13] Prasītāja lūgusi tai atzīt tiesības vērst piedziņu uz vienu no laulības laikā iegūtajiem nekustamajiem īpašumiem, kas atrodas /adrese/.

Attiecībā uz minēto īpašumu nav strīda, ka tas iegūts laulības laikā, tāpēc apelācijas instances tiesai bija jāvērtē, vai minētais nekustamais īpašums saskaņā ar Civillikuma 89. panta otro daļu ir atzīstams par tādu, kas ietilpa laulāto kopīgajā mantā un to, kādās daļās tas pirms vienošanās noslēgšanas laulātajiem piederējis.

Senāts savā praksē atzinis, ka īpašuma tiesību nostiprināšana uz viena laulātā vārda pati par sevi nerada pamatu uzskatīt, ka šis nekustamais īpašums ir tā laulātā atsevišķa manta, kura īpašuma tiesības ir ierakstītas zemesgrāmatā (sk. *Senāta 2020. gada 29. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKC-107/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0429.SKC010720.7.L) 13. punktu*).

[14] Kā argumentu prasības noraidīšanai daļā par tiesību vērst piedziņu uz nekustamo īpašumu atzīšanu, tiesa minējusi arī to, ka laulības šķiršanas laikā saistībai vēl nebija iestājies izpildes termiņš.

Civillikuma 109. panta trešā daļa noteic, ka, dalot laulāto kopīgo mantu, ņem vērā visu laulāto mantu, kas nav atzīstama par viena laulātā atsevišķo mantu, – kustamās un nekustamās lietas ar visiem piederumiem, kā arī laulāto prasījumus un saistības.

Tātad, vērtējot jautājumu par prasījumiem, kurus kreditori varētu vērst uz laulāto kopīgās mantas objektiem jau pēc tās sadalīšanas, ir jāņem vērā saistības pastāvēšana, nevis tas, vai tai jau iestājies izpildes termiņš.

Atbilstoši Civillikuma 1533. panta pirmajai daļai līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties.

Konkrētajā gadījumā aizdevuma līgums noslēgts 2010. gada 9. augustā, t.i., pirms laulības šķiršanas, tāpēc nav iemesla apšaubīt, ka saistība bija nodibināta un tā ietilpa laulāto mantā.

[15] Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi uz Civilprocesa likuma 432. panta otrās daļas un 189. panta trešās daļas pārkāpumu, jo tiesai atbilstoši principam *jura novit curia* vajadzējis konstatēt, ka prasītāja lūdz viņai atzīt tiesības vērst piedziņu uz nekustamo īpašumu tikai piedziņas neiespējamības vai daļējas neiespējamības gadījumā.

Senāta ieskatā, tiesa, neietverot sprieduma rezolutīvajā daļā tādus prasītājai vēlamos piedziņas nosacījumus, uz kuriem tā norādījusi kasācijas sūdzībā, nav pārkāpusi *jura novit curia* principu. Saskaņā ar minēto principu tiesai pašai jāzina likums neatkarīgi no tā, uz kādu likumu norādījušas vai nav norādījušas puses (sk., *piemēram, Senāta Civillietu departamenta 2013. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-1316/2013 7.2. punktu*). Senāts nepiekrīt prasītājas viedoklim, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 432. panta otro daļu un 189. panta trešo daļu.

Saistībā ar kasācijas sūdzībā pausto atsauci uz Civillikuma 96. panta otrās daļas piemērošanu, Senāts norāda, ka tas, vai saistības nodibināšanas mērķis bija tieši ģimenes un kopīgas mājsaimniecības vajadzību apmierināšana, ir vērtējams, lietu izskatot pēc būtības.

[16] Attiecībā uz /pers. D/ lūgumu par tiesvedības izbeigšanu Senāts norāda, ka tajā minētie apstākļi tika vērtēti jau pirmās instances tiesā. Ar Jelgavas tiesas 2017. gada 6. februāra lēmumu /pers. D/ un /pers. C/ lūgums par tiesvedības izbeigšanu tika noraidīts, jo prasītāja nav beigusi pastāvēt, bet gan 2016. gada 28. aprīlī tika pārreģistrēta un darbojas Māršala Salu Republikā ar reģistrācijas Nr. 83731.

Tādējādi Senāts atzīst, ka tiesvedības izbeigšanai saskaņā ar Civilprocesa likuma 223. panta 8. punktu nav pamata.

[17] Iepriekš izklāstīto apsvērumu kopums ļauj secināt, ka apelācijas instances tiesas spriedums prasības noraidītajā daļā nav pamatots un tādēļ atceļams.

Spriedums atceļams arī attiecībā uz tiesāšanās izdevumu piedziņu, jo šā jautājuma izspriešana ir atkarīga no lietas izskatīšanas rezultāta.

[18] Tā kā spriedums tiek atcelts, /pers. R/, kura maksājusi drošības naudu par „NOVATELL TRADING LTD" kasācijas sūdzību, atbilstoši Civilprocesa likuma 458. panta otrajai daļai atmaksājama drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. maija spriedumu atcelt prasības noraidītajā daļā, lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. R/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis

Senatore A. Briede